3 1761 04132 9228

Luckyj, George Stephen Nestor
Джерела до історії Вапліте.

Title transliterated:
Dzherela do istorii Vaplite

PG
3916
L78

Luckyj, George Stephen Nestor

Юрій Луцький

Dzherela do istorii Vaplite

Джерела до історії Вапліте

ВІДБИТКА ІЗ ЗБІРНИКА
«УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЗЕТИ» 1956 (стор. 247—266)

PG
3916
L78

776244

Druck: „Biblos", München 13, Heßstr. 50-52

Джерела до історії Вапліте

Літературна організація *Вапліте* (Вільна Академія Пролетарської Літератури) була заснована 20 листопада 1925 року в Харкові групою письменників, що ідеологічно стояли на радянській плятформі, духово жили національними прагненнями і в творчості своїй прагнули до високої мистецької форми. Конфлікт, до якого довело їхнє намагання погодити ті різні ідеали, був причиною ліквідації Вапліте в січні 1928 року. В своїй книжці, виданій англійською мовою п. н. Literary Politics in the Soviet Ukraine; 1917-34, автор цих рядків старався насвітлити ролю, яку відіграла *Вапліте* в українському літературному житті. В цій праці він користувався, за дозволом преосвященного владики Мстислава, великою частиною архіву покійного Аркадія Любченка, колишнього секретаря *Вапліте*. Ті матеріяли, що були наведені в англійському перекладі у вищезгаданій праці, друкуються тут в ориґіналі вперше. Правопис подається без змін (включно з механічними помилками в текстах). Тому, що деякі документи писані від руки, не виключено, що до відновленого тексту закралися малі неточності. В примітках подано коротенькі пояснення до поодиноких документів і місць, але не до осіб і назв. Квадратові дужки в текстах належать упорядчикові, а звичайні — це ті, що є в ориґіналах текстів.

Матеріял складається з двох частин: перша (I-IX) це документи про організацію «Вапліте», подані в хронологічному порядку. Лист Миколи Куліша (X) це наче місток до другої частини матеріялу (XI), в якій події 1926 року віддзеркалені в особистих поглядах членів *Вапліте*. Обидві частини себе взаємно доповнюють.

I

ПРОТОКОЛ

наради письменників м. Харкова, від 14 жовтня 1925 року [1])

Присутні: Хвильовий, Коцюба, Лейтес, Досвітній, Іванів, Йогансен, Слісаренко, Вражливий, Яловий, Тичина, Гордієнко Кость, Бондаренко, Майський, Ліфшиц, Довженко, Фельдман, Яновський.

Голова зібрання — Ліфшиц, Секретар — Майський

Слухали:	Постановили:
Про організаційні форми майбутньої літорганізації	Літорганізація мусить об'єднувати кваліфікованих письменників, бувших Гартованців,[2]) Плужан [3]) і інших. Керовним органом повинна бути Рада, що

пролетарських письменників. Інформація тов. Хвильового	обирається з представників ріжних ліній і напрямків. Рада виділяє зі свого складу голову, або президента й секретаря. Організація поділяється на певні школи, що об'єднуються в цілу організацію на ідеологічних підвалинах і мають широку автономію щодо своєї літроботи, формальних питань, видавничої роботи, гуртування навколо себе молодих літературних сил і переведення культурної роботи поза межами організації. Організація мусить бути цілою; складається з окремих одиниць; школи що є в ній не мають окремого юридичного лиця.
Про вироблення статуту для організації	Обрати комісію в складі товаришів Слісаренка, Ялового, Епіка. Доручити цій комісії до 21 жовтня розробити статут і представити його до розглядання загальних зборів харківських пролетписьменників, що мусять відбутися 21/X.

Голова зборів — Б. Ліфшиц Секретар — Майський

II

ПОСТАНОВИ ВАПЛІТЕ [4])

Про з'їзд пролетарських письменників (постанова загальних зборів 25, I, 27 р.) Вважаючи на те, що: 1) Оргбюро в справі скликання Всеукр. з'їзду пролетарських письменників своїм більш як зневажливим відношенням до «Вапліте» одгородило нас од можливости взяти участь на з'їзді, 2) представника «Вапліте» до себе не покликало і жодної спроби хоча б формально погодити ідею цього з'їзду з «Вапліте» не зробило, 3) нарешті, закликаючи на відкриття з'їзду, прислало один (!) квиток з правом дорадчого (!) голосу з ультиматумом: до шости годин вечора вияснити відношення «Вапліте» до з'їзду, ухвалили —

участи в з'їзді не брати,

Президії скласти відповідь на ультиматум в межах цієї постанови.

Про бюлетень Оргбюра в справі скликання з'їзду пролет-письменників (постанова Президії Вапліте з 23, I, 27 р.) Щось подібне до виступу баб Палажок та Парасок, що лаяли, лаяли, насилу все село перелаяли.

Не відповідати зовсім.

Про відношення «Вапліте» до нової літорганізації «Всеукрспілки пролет-письменників» (ВУСПП) (постанова Президії з 15, II, 27 р.).

Відношення це залежатиме від того, оскільки згадана спілка своєю ідеологічно-творчою роботою доведе своє право на ту почесну назву, що вона собі прибрала.

Про закиди «Вапліте» в ідеологічних збоченнях (постанова загальних зборів 19, II, 27 р.)

Вмістити в черговому числі журналу «Вапліте» такі пояснення:

1) Мета «Вапліте» — в умовах братнього відношення до літератур народів СРСР брати разом з ними активну участь в утворенні соціялістичної культури. Для цього зв'язок з ними і боротьба проти всякої спроби вилучити або поставити українську жовтневу літературу у стан ворожого відношення до літератур народів СРСР.

2) «Вапліте» рішуче відкидає теорію боротьби двох культур.[5]) Філософською основою в роботі «Вапліте» є ленінізм. Технічні засоби «Вапліте» бере (оскільки це потрібно) од буржуазних культур, найбільш розвинених, що мають найвищу органічну структуру, перетворюючи засоби на зброю революційної творчости.

3) керуючись постановами червневого пленуму ЦК КП(б)У,[6]) Вапліте що до неокласиків цілком приймало й приймає формулу постанов.

4) Вапліте ставить на місце викривлене «благочестивими літпроскурнями» поняття масової роботи. Масова робота письменника — це його твори, а не літературні вечорниці, каганцювання й просвітянщина перед десятками людей замість десятків тисяч читачів.

Про т. т. Досвітнього, Хвильового та Ялового (постанова загальних зборів з 28, I, 27 р.)

Під час літературної дискусії т. т. Досвітній, Хвильовий та Яловий прийшли до помилкових тверджень, що набрали значіння ідеологічних збочень. Разом із цим зазначені т. т., перебуваючи в складі Президії та Контрольної ради Вапліте, не ставили доскусійних питань на попереднє обговорення цілої організації (за винятком питання про неокласиків). Керуючи видавничими справами Вапліте, вони вмістили в зошиті ч. I статтю Досвітнього про неокласиків, не взявши до уваги застережень і протилежних думок загальних зборів. Протягом часу виявилось, що т. т. не відмовились від тенденцій вести відокремлену од організації лінію, що й привело до розриву їх з Вапліте. Хоча т. т. і зреклись у листі з 1/XII, 26 р. своїх помилок, проте надалі в остаточних по літературній дискусії висновках, а також у поглядах на шляхи розвитку пролетарської літератури на Україні між т. т. та рештою Вапліте не досягнено згоди, що може негативно відбитися на дальшій роботі й лінії Вапліте.

Постановили: виключити т. т. Досвітнього, Хвильового й Ялового із складу Вапліте.[7])

III

Січня 25, 1927 р.

ДО ЧЛЕНІВ ВАПЛІТЕ[8])

Витяг з протоколу

Оргбюро Всеукраїнського З'їзду пролетарських письменників, розглянувши питання про представництво від харківських організацій на З'їзді, ухвалило: звернутися до членів ВАПЛІТЕ з пропозицією дати не пізніш,

як о 6-й годині 25/I, точну відповідь про своє відношення до Всеукраїнського з'їзду Пролетарських Письменників, зважаючи на те, що до цього часу всі літературні організації України привітали й активно підтримали ідею з'їзду, не зробили ж цього лише письменники, що перебувають у ВАПЛІТЕ.

Оргбюро З'їзду вважає цей факт за прояв негативного відношення до Всеукраїнського З'їзду пролетарських письменників, що ставить собі завданням консолідацію всіх пролетарських сил України на фронті жовтневої літератури і утворення Всеукраїнської Спілки пролетарських письменників з метою боротьби з дрібно-буржуазною та націоналістичною стихією в царині радянської культури зокрема літератури.

Оригіналові відповідає.

Від Оргбюра Ів. Микитенко

IV

ДО КОМФРАКЦІЇ «ВАПЛІТЕ» [9])

За відомостями редакції «Комуніста» 30 січня «Вапліте» виключила зі свого складу т. т. Хвильового, Ялового і Досвітнього.

В постанові «Вапліте» *ні слова не сказано про мотиви* [10]) виключення названих товаришів.

Відділ преси гадає, що виключення 3-х комуністів зі складу такої організації, як «Вапліте», де всього 9-ть комуністів, значно ослабляє комуністичне керовництво в тій організації де й без того справа з комуністичним впливом перебуває в досить плохому стані.

Отже, Відділ Преси ЦК КП(б)У пропонує комуністичної фракції «Вапліте» негайно дати до Відділу *преси офіційне пояснення,* через що виключено з рядів «Вапліте» т. т. *Хвильового,* Ялового і Досвітнього?

Це питання набирає великої ваги, особливо в тому, що виключено комуністів — членів партії і не дано будь яких мотивів.

Відділ Преси вважає, що без обґрунтованих мотивів виключення *Хвильового,* Ялового, Досвітнього друкувати зазначене повідомлення «Вапліте» не слід.

Зав. Відділом Преси ЦК КП(б)У А. Хвиля

4/II 27

V

ДО ВІДДІЛУ ПРЕСИ ЦК КП(б)У [11])

На Ваші листи з 4/II і 10\II ц. р. пояснюємо·

Підчас літературної дискусії т. Хвильовий, а згодом і т. т. Яловий і Досвітній прийшли до помилкових тверджень, що набрали далі суто-політичного значіння і поставили літературну організацію «ВАПЛІТЕ» в

таке становище, що 1) вона могла стати (і таке враження вже склалось) резонатором політичних суперечок та загострень, що приховано точилися до цього часу десь в партійних колах в справі національної на Україні політики і 2) утворили несприятливі умови для літературної роботи членів ВАПЛІТЕ (особливо безпартійних) і цілої організації.

Хоча т. т. Хвильовий, Яловий і Досвітній і зреклися у відомому листі [12]) своїх помилок, та це не одмінило зазначеного становища. Навпаки, трохи згодом на сторінках нашого партійного органа зреченню товаришів було надано певного недовір'я з поширенням його на всю організацію ВАПЛІТЕ.

Партійна частина ВАПЛІТЕ (без трійці), зваживши всю цю ситуацію, прийшла до таких висновків:

Літературну організацію ВАПЛІТЕ, що має найбільш передумов до утворення на Україні пролетарської літератури (фактично — кращі письменницькі сили) негайно треба вивести із смуги зазначених політичних суперечок і загострень і поставити її в нормальні умови літературної роботи, строго додержуючись постанов з літературних питань Пленуму ВКП(б) і завдань, що їх визначено в статуті організації.

А єдиний, на нашу думку, спосіб для цього є виключення з ВАПЛІТЕ т. т. Хвильового, Ялового і Досвітнього.

Товариші помилилися, спробували одмовитися, їм неймуть віри та мабуть і надалі не повірять, а від цього становище організації що-дня гіршає і починає набирати якогось трагічного значіння (натяки на політичне недовір'я до всієї організації, майже щоденне цькування з боку інших організацій).

Крім того, ми не певні, щоб товариші Хвильовий, Яловий і Досвітній, лишившись в організації ВАПЛІТЕ, не виступили б знов з якимись думками і твердженнями, що знов наберуть загостреного суто-політичного значіння.

VI

Цілком таємно

Комуністична Партія (б-в) України
Центральний Комітет [13])

Харків, вул. Карла Лібкнехта, ч. 64, комутатор Ч. 9-11

Ч. С-т 69 § 8 21. III 1927

фр. «ВАПЛІТЕ»; т. т. Попову М., Хвилі

Витяг

з протоколу Ч. 69 засідання С-ту ЦК КП(б)У від 14. III, 1927 р.

Слухали	Ухвалили
8. Про виключення т. т. Хвильового, Ялового та Досвітнього зі складу «ВАПЛІТЕ»	8. Вказати на неправильність вчинків фракції «ВАПЛІТЕ» по питанню що до виключення т. т. Хвильового, Ялового та Досвіт-

нього зі складу «ВАПЛІТЕ» не погодивши це питання та не одержавши санкції на виключення від Центрального Комітету.

Секретар ЦК КП(б)У Кліменко
(печатка)

VII [14])

1. Після виключення трьох Вапліте й надалі існуватиме, яко самостійна і незалежна од інших письменницьких угруповань літературна організація.

2. Після виключення й оголошення протокольної про це виписки жодного виступу нашого, що плямував би виключених товаришів або визначав якесь самопокаяння й самокритику організації, не може бути.

3. В межах літературних заступаємо собі право вести й надалі боротьбу зо всіма літературними течіями, подіями, явищами, що гальмуватимуть або фальсифікуватимуть розвиток української пролетлітератури.

4. З боку відділа преси жодного командування лише загальне керування (резолюції пленумів ЦК ВКП(б) липень 1925 року і ЦК КП(б)У — липень 1926 року).

5. Що до з'їзду пролетарських письменників то участи в ньому Вапліте не братиме (без Вапліте його скликали, без Вапліте нехай провадять).

6. Наше співробітництво в Ч. Ш.[15]) з умовою, що цей журнал мусить бути позагруповим з метою гуртування навколо нього талановитих письменників, критиків та притягнення до співробітництва попутників — орган широкої громадсько-літературної думки.

7. Співробітництво в літклубі на підставі добровільних умов з іншими літгрупами і лише з нами (без посередників).

8. Надрукувати в пресі: а) листа Тичининого із зпростованням закидів йому в «протасківанні національного дурмана»,[16]) б) прихильні до Вапліте і окремих творів Ваплітянських рецензії.

VIII

ПРОТОКОЛ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ «ВАПЛІТЕ» 12/I, 28

Присутні: Куліш, Вражливий, Громів, Копиленко, Смолич, Майський, Іванов, Тичина, Лейтес, Слісаренко, Яновський, Коцюба, Сенченко, Йогансен, Любченко, Панч, Дніпровський.

Початок — 9 г. — кінець — 12 г. 50 х.
Головує — Куліш,
потім — Громів.

Куліш пояснює перед загальними зборами, як це трапилося, що було видруковано статтю Христюка.[17]) «Як це мені самому не дивно, а я не знав, хто такий в минулому Христюк (хоч і сидів у гетьманських тюрмах). Коли Христюк приніс мені статтю, сказавши, що її не приняв до друку ЧШ, я розглянув її і, під вражінням запалу дискусії, вирішив, що вона підходить

журналові «Вапліте», тимпаче, що ми не обмежуємо кастово коло співробітників журналу. Я не оцінив тоді, який може бути від неї еффект після чого, як її прочитати саме в нашому журналі, зіставляючи з ім'ям Христюка. Що до співробітництва в журналі — Хвильового, Ялового та Досвітнього, то я не доглянув гостроти питань, зачеплених, скажімо, в «Вальдшнепах».[18]) Пропонує — нехай редакція журналу та й весь колектив дасть до Комуніста листа з свого боку. Крім того — треба з'ясувати ситуацію, що створилася довкола «Вапліте».

Слісаренко теж, як член редколегії читав статтю, розглядаючи її з погляду літературної дискусії. Що до постави Христюка, то, знаючи його минуле, однак не надав йому особливої ваги. Адже Христюк співробітничав по наших газетах, писав навіть у «Комуністі», а головне з його підручника «історія класової боротьби» вчаться навіть по радпартшколах. Він навіть до останньої хвилини вважав, що Христюк (член правління ДВУ) [19]) є член партії.

Що до пропозиції Куліша, то пропонує його персональний крок (лист до Комуніста) ствердити в імени цілої організації.

Громов — підтримує цю пропозицію, вважаючи, що не тільки підтвердити, а зробити ще додатки з поясненнями.

Йогансен — висловлює певні сумніви що до виняткової одіозности постати Христюка. Адже член ВУСПП-у, Савченко Я. — теж щось робив в петлюрівському пресбюрі.

Слісаренко — додає, що й другий член ВУСПП Загул був колись головою з'їзду адвентистів у Лондоні, представляючи там адвентистську Німеччину.

Ухвалили: Дати лист до «Комуніста» [20])

Редакцію виробити — Громову, Сенченкові, Слісаренкові, Любченкові, Йогансенові. Завтра о 12 знову зібратися, щоби затвердити редакцію.

Друге питання — Обговорення ситуації

Яновський — Організація наша ввесь час була в важкій атмосфері. Вона чим-раз згущається і зараз — найгустіша. Стаття Христюка лиш повод. Треба нарешті зробити розрядку, щоби наша літробота була плодотворна і доцільна. Обставини склалися так, що не вбачає иншого виходу крім припинити існування організації. Бо це існування за таких обставин непотрібне і недоцільне, і організацію і журнал треба ліквідувати.

Слісаренко — Літдискусія почалася ще до організації «Вапліте». Потім виникла окремо політична дискусія. Їх неправдиво поставили в зв'язок і залежність. На такому стані почали спекулювати деякі «письменники», що відчаївшися здобути собі слави поганими віршами взялися писати статті, що хоч були ще гірші, але приймалися, як добрі, бо були скеровані проти Вапліте. Ці «дільці» заробляють на літдискусії, а ми — письменники — мусимо лишати свою роботу і реагувати на всі ганебні і брехливі

наклепи. Таким чином та письменницька робота, що в її ім'я ми закладали «Вапліте», лиш гальмується. З другого боку, нас картають за ухили, в'яжуть літдискусію з політикою, вважаючи нас мало не контрреволюціонерами. А з цього резонанс такий, що в бібліотеках наші книжки бояться давати читачам. Держати в таких умовах організацію — тільки шкодити літературі. А ми відчуваємо відповідальність і перед партією, і перед радянським суспільством і перед пролетаріятом бо носимо почесне ім'я пролетарських письменників. Крім того в наслідок цієї атмосфери створюється хибне враження наче б то ми й справді суто політична організація. Вихід один — самоліквідуватися.

(*Дніпровський* — А перспективи?)

Наш сучасний стан дає ще менче перспектив. Після ліквідації кожний з нас відповідатиме сам за себе. Коли він і справді чим провиниться — нехай відповідає.

(*Лейтес* — А коли нашу самоліквідацію зрозуміють як демонстрацію?)

Демонстрацією можна назвати все, навіть коли ми іменно не ліквідуємося, а будемо й надалі існувати. До чого ж у відповідальній статті Тарана [21]) недвозначно поставлено питання саме про ліквідацію.

Любченко — Члени «Вапліте» не раз вдавалися до «Комуніста» з ріжними листами і спростованнями всяких наклепів. Але їх не вміщалося. Статтів, що добре розцінювали наші твори теж не вміщається, а інсінуації «Божків» вміщається. Були ми «богемярі», «шовіністи», «фашисти» тепер нас шиють в якусь нову політичну партію. Хіба можемо ми зробити хоч один крок, щоби нам не пришили ще чогось? За що це все? За які провини нас компромітується? Ми цього не хочемо. Краще справді розійтися. Може, спочинувши, ми собі розійдемося по инших організаціях, чи персонально підемо в федерацію,[22]) і спокійно будемо працювати.

Лейтес — Якщо ми й розійдемося, то нам почеплять на спину бубновий туз «бувших ваплітовців». Нам не повірять і вважатимуть за якусь підпольну організацію.

(*Копиленко* — Для цього є ДПУ).

Коли й ліквідуватися, то так, щоби це не вважали за демонстрацію.

Йогансен — Ліквідуватися звичайно теж не легко. Нас за звичаєм запитають — а чому? Треба точно формулювати причини. Чи нас обвинувачуватимуть поодинці? Ні: всі виступи скеровано проти організації в цілому, а не персонально. Чому ми розходимось? — бо мети, що її собі ставили, не досягли. Треба, значить, шукати инших шляхів. Наші перспективи — по одинці йти в федерацію. Отже нема доводів проти ліквідації. Лиш один — жалко: виробнича атмосфера в середині організації була у нас прекрасна.

Копиленко — На нас заробляють. Умови роботи — неможливі. Далі так не можна. Треба розійтись. Перспективи — нас не будуть поодинці пере-

слідувати, це ясно, бо кожного з нас прекрасно знають, чудово знають, що ми не опозіціоністи, не уклоністи, а пролетарські письменники.

Панч — Коли зараз не ліквідуємося, атмосфера ще більше згусне. Все одно йдеться до ліквідації. Не сьогодні, тож завтра.

Коцюба — Рік тому була така ж атмосфера — ми всі сподівалися, що вона порідшає. Ні. Може иноді ми й самі були винні. Скажемо — з Христюком це помилка. Одначе це не такі помилки, щоби їх роздмухувати до статті Тарана і виступів «Божків». А що ми маємо в результаті? Критики бояться писати про наші твори хороші рецензії. Так, скажемо, — київські критики.

Смолич — Підтримує думку про ліквідацію. Додає ще й те, що справді утворюється якийсь зовсім небажаний ефект. Нас пошито в «політичну» організацію, хоч ми й не політична організація, і всі це добре знають. Але з боку утворюється враження, що ми немов й справді організація політична. А за кордонами радянських країн вже напевно подумають, що на Україні якісь політичні заколоти, що на чолі їх стоять авангардні культурні сили — письменники. Нам зовсім не бажане таке. Ми — радянські громадяни і пролетарські письменники.

Майський — Ми вже не можемо боротися проти ярличків, «богеми», «шовіністів» та ще навіть «політичної партії». Розійтися треба.

Сенченко — Ось факти, як на нас дивляться зовні: 1. Коли читачі запитують, де б купити журнал «Вапліте», їм кажуть — «що ви, хіба можна його читати?» 2. Коли Гарбуз збирав передплату і досить успішно до останнього числа, то після статті Тарана, передплата різко впала. Передплатники відмовляються від своєї підписки. Треба ліквідуватися.

Тичина — Ліквідуватися таки треба. Матеріялів про «напади» на нас занадто багато. Маємо й випади і нерівність що до цензури. Найкраще буде обговорити техніку.

Сенченко — говоре про резонанс по закордонних книжках. В «Державній нації» Донцова Вапліте проголошують, як своїх друзів, за яких він навіть загрожує мститися.

Куліш — погоджується з багатьма товаришами, каже що не береться переконувати противного, бо кожний тут відповідає за свої переконання і висловлює думки. Те, що нам закидають трохи не ес-еровщину він відкидає, як непорозуміння. Але трагедія в тому, що нас оточила міщанська юрба, і коли ми зараз ліквідуємося, то це звичайно теж дасть свій резонанс. Саме це — мене спиняє, як члена партії. Треба вийти з ситуації так, щоби не зробити нічого навіть схожого на шкоду радянській суспільності. Ні в якому разі не можна припустити, щоби склалося враження наче нас «придушили».

Громов — Будучи під враженням приписаних нам політичних ухилів, важко повстати проти пропозиції товаришів. Але може не ставити питання «руба»? Може зачекати, не ставити питання негайно? Наколи б ми різко повернули лінію журналу і зробили з нього виключно літературний...

(*Куліш* перепиняє: А ви вважаєте, що наш журнал «політичний»?)

Я цього не кажу, але може публіцистичний розділ надто великий.

Я вважаю, що при такому стані, коли ми розпустимося, то нас будуть бити поодинці.

(*Куліш* — товаришу Громов, чи ви маєте звідкіля повноваження так говорити? Я вважаю, що ЦК нашої партії вам не доручило цього говорити?)

Але «Божки» . . .

(*Куліш* — справа не в «Божках», а в газеті «Комуніст» — органі ЦК партії)

Я гадаю, що нас лаятимуть, як письменників.

Пропонує: 1) розпускатися пізніше,
2) нехай кожний зокрема спростує закид йому ес-еровщини.

Іванов — Дивується з промови і пропозіції Громова. Чи подумав Громов про те, що значать персональні спростовання? Тільки загальний лист. Це єдиний правильний метод. Що до розпуску організації, то доводи товаришів надто слушні і серйозні. Нема гарантій, що організації покращає. «Вапліте» треба ліквідувати, але так, щоби це не дало того ефекту, що про нього говорив Куліш.

Слісаренко — пропонує голосувати принциповий бік справи.

Йогансен — стоїть за негайну ліквідацію — сьогодні. Кожний день може ускладнити ситуацію і додати нових труднощів, нові моменти.

Куліш — заявляє, що це не так — йому, як члену партії і президентові не відомо, щоби могли бути якісь нові моменти.

Іванов — Сьогодні ліквідуватися не можна. Це якраз утворить отой резонанс. Сьогодні можна і треба говорити тільки принципово.

Панч — виступає проти пропозиції Громова. Він чув від Кулика, що закордоном появилась стаття «Умови роботи письменників на Україні», де є низка інсинуацій. Пропозиція Громова — це матеріял для таких інсиннуацій.

Майський пропонує одкласти ліквідацію.

Слісаренко — Про резонанс треба говорити, але не треба перебільшувати. Стаття Тарана зробила найбільший резонанс, але він теж мабуть про це думав. Нам треба дбати, щоби резонанс від ліквідації був менший від резонансу статті Тарана.

Вражливий — Що-далі — резонанс буде більший. Треба ліквідуватися саме негайно.

Дніпровський — Резонанс буде величезний, але нема й гарантій, що буде краще коли не ліквідувати. Резонанс створюється ввесь час вже самими примітками до наших заяв. Виходу нам нема.

Лейтес — настоює, що ліквідація буде виглядати як демонстрація. З погляду юридичного ми не маємо права цього робити — вчора стаття Тарана, а сьогодні ліквідація.

Куліш — Зауважує, що ніхто тут і не ставить питання про ліквідацію як політичний акт. Деякий резонанс буде. Але ніхто не захоче робити з нього резонанс політичного акту. Лейтес звичайно правильно зауважує — треба все зважити надто серйозно.

Іванов — Зауваження Лейтеса дуже слушні. Не можна на статтю в «Комуністі» відповідати розпуском — так це буде звичайно політична помилка. Але Лейтес забуває, що в постанові ми скажемо, чому ми розходимося, і буде зрозуміло, що це зовсім не відповідь на статтю Тарана.

Куліш додає, що проти ліквідації він ще й з моментів особистих — він президент, відповідальний редактор і член партії. Підсумовує, що є дві пропозиції — ліквідувати чи не ліквідувати.

Громов говоре проти ліквідації, бо ліквідація свідчитиме, наче ми справді з Христюками.

Куліш на це зауважує, що все, що він колись писав, то писав щиро, так і лист до «Комуніста».

Іванов підсумовує:

1. Питання з реабілітацією проти закидів Тарана вже розв'язано.
2. Що до дальшого існування, то більшість за розпуск.

Пропонує голосувати:

1. Чи існуємо надалі, чи ліквідуємося.
2. Коли ліквідуємося, то обрати комісію, що має обдумати, як цю ліквідацію провести найобережніше, а також виробити текст резолюції.

Панч — пропонує обрати комісію і доручити їй обговорити неможливість дальшого існування.

Куліш пропонує не ліквідувати організацію.

Лейтес пропонує: держати курс на ліквідацію, але перед тим цілком реабілітуватися.

Яновський пропонує: обрати ліквідком.

Громов резюмує: пропозиції лишаються все ж таки дві — ліквідувати, чи ні.

Голосування — Результати голосування:

За ліквідацію	14
Проти	2 (Куліш, Громов)
Утримався	1 (Лейтес)

Крім того ухвалюється:

Лист про реабілітацію вмістити зараз же, а про ліквідацію передати протокол до ЦК і НКО, в пресі тим часом не оголошуючи і нікому не кажучи.

Для резолюції обирається комісію —

Слісаренко, Іванов, Тичина.
Комісії дається наказа: в суботу о 8 год. має подати загальним зборам текст резолюції.

Голова загальних зборів
Секретар Ю. Смолич

IX

РЕЗОЛЮЦІЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ВІЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРОЛЕТАРСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ «ВАПЛІТЕ» 14 СІЧНЯ 1928 РОКУ м. ХАРКІВ[23])

Члени Вільної Академії Пролетарської Літератури «ВАПЛІТЕ», неухильно і цілком вважаючи за єдиного свого класового провідника Комуністичну Партію та бажаючи і надалі з подвійною силою і енергією працювати на користь пролетарської культури та літератури, заявляють що:

Задумана як суто літературна організація, «ВАПЛІТЕ» дала високий стандарт художньої роботи і значну відограла ролю в розвиткові радянської пролетарської літератури на Україні. Одначе в процесі літературної роботи й літературної полеміки «ВАПЛІТЕ» допустилася помилок, що помимо волі і усвідомлення організації набрали політичного негативного значіння. Ці помилки «ВАПЛІТЕ» та окремі її члени цілком щиро визнали неоднократно в постановах організації на сторінках журналу «ВАПЛІТЕ» та в заяві президента тов. М. Куліша надрукованої в газеті «КОМУНІСТ», до якої в повній мірі приєднуються всі члени «ВАПЛІТЕ».

Проте ж до останнього часу використовується наші помилки, яких ми зреклися для цькування нас як письменників в ріжних органах окремих літературних угруповань. Таким чином саме для нашої літературно-творчої роботи створилася надто важка атмосфера, що заважає кожному з нас продуктивно працювати в *складі організації* на користь української пролетарської літератури.

Через це ми, члени Вільної Академії Пролетарської Літератури вважаємо за краще розпустити свою організацію, щоб дати можливість письменникам, членам «ВАПЛІТЕ» спокійніше та продуктивніше працювати на користь радянської пролетарської культури, якою керує наша Комуністична Партія.

Голосували за резолюцію: В. Вражливий, І. Дніпровський, П. Іванов, М. Йогансен, О. Копиленко, Г. Коцюба, М. Куліш, А. Лейтес, А. Любченко, М. Майський, П. Панч, І. Сенченко, О. Слісаренко, Ю. Смолич, П. Тичина, Б. Фельдман, Ю. Яновський. Утрималися: О. Громов. Проти голосів не подано.

Голова загальних зборів — Фельдман Секретар Майський

X

ДО ХАРК. ОБЛПРОКУРАТУРИ СЛІДЧОМУ т. КУШАРСЬКОМУ[24])

Допіру вийшла друком (накладом видавництва «Рух») збірка вибраних творів М. Хвильового, т. І. Я тільки сьогодні придбав собі цю книжку і тому не знав, що в цьому першому томі вибраних творів є дуже на мою думку важлива передмова Хвильового, яка певною мірою освітлює нам одну з головних причин самогубства Хвильового. Додаю цю передмову до цього мого листа з підкресленням окремих важливих місць. Я у своїх Вам поясненнях про мотивів самогубства т. Хвильового писав, що він ніколи сливе не скаржився мені та й другим товаришам зприводу свого особистого становища в літературі (ставлення критики, оцінка, освітлення, хоч кричуща що до цього ненормальність й несправедливість впадала мені в очі). Але з цієї передмови видно, як було важко мовчати про це Хвильовому і як нелегко було йому продовжувати творчий шлях пролетарського письменника, чотирнадцять років якого дехто із наших не в міру дбайливих критиків рішуче й безапеляційно закреслювали. Мої припущення про *внутрішню* творчу кризу та її причини треба розуміти лише в світлі цієї передмови. Про це і вважаю за свій обов'язок написати вам в додаток до моїх попередніх пояснень.[25])

М. Куліш

XI

ЛІТЕРАТУРНИЙ ЩОДЕННИК[26])

[рукою Любченка]

6, X, (1926)

30-го жовтня в помешканні залізничого Технікуму заходами педагогічного персоналу улаштовано вечірку нової української літератури. Вступне слово — О. Білецький. Демонстрація творів: А. Любченко («Via Dolorosa»), П. Панч («Мишачі нори»), В. Сосюра. Присутніх — 50—60 чол. Відношення найуважніше. Перша найкраща, справді літературна вечірка (а не вечорниця).

Є пропозиції до ВАПЛІТЕ: виступити на літвечірці в Будинкові Вчених та в Деркачівському Технікумі.

В Н. 26 «Нового Мистецтва» видрукувано «Une lettre» М. Хвильового. Хвильовий вчора хвалив Сенченка за нову книжечку, вбачає повне наближення до Бальзака. Любченкові висловив побажання й надалі продовжувати працю над новелею, що наближається до французької новели, зауваживши що такий характер белетристики є новий для української літератури і що його треба культивувати. Панч вніс застереження: «Ніколи не можна письменникові давати порад — це його спантеличує».

(Хвакт) Одному початкуючому письменникові (П. І.) в ніч перед 7 жовтнем (9 роковини) наснилося, що він після довгих страждань і мук, знайшов кімнату. Довелося «вселятися» «з бою», з бомбою і наганом у руках. Був ордер В. Ж. К. і до нього приколото записку Відділу друку ЦК: «Просимо допомогти т... ім'я рек і т. д...» Після в'їзду, коли він сів на новеньку канапу і легко зітхнув, завалилася стеля, що й... розбудила його... Прокинувся. Холодно. Грюкіт машин.
(Він, *напередодні 9 роковин Жовтн. рев.* ночував у друкарні тої установи, де служив).

Ранком було дуже холодно... Туман надворі... Протягувало через відчинену кватирку величезного вікна... Пішов снідати до дружини, що ночувала десь у старих...

Пав Ів.. [анов]

Ви ж собі уявляєте, що вставши о 10 г. ранку (не спавши * * * [27]) ніч) та попобігавши, щоб вирішити справу журналу та зробивши це передімною стала ділема або мушу поспішати на потяг або встигнути поїхати на полювання. — Звичайно ніяка «проза» не полізе в голову. Скандал навіть таке вшкварив одним подихом без жадної тобі крапки.

Все чи ні?... О Досвітній

Щож його писати. Що мені скучно, що криза й не хочеться писати, а авансу не дають під майбутній матер'ял? Якби їх обдурити.

В Сосюра
6, XI, 26

Спокійні тумани, пахне провінцією, хвилюватися — нудно, й коли траплюються такі хвилини, то вони не гармонують з обставинами. Инколи думаєш, бачучи своїх товаришів, чого вони просиджують в «ЧШ» щось висмоктуючи з пальця. Чого ніхто нікуди не виїде, чого не оселяться десь у Сибіру чи й на Україні якоюсь трудовою колонією або що? І від цього нудно. Приходиш до висновку, що всі ми лодарі і не те робимо, щоб слід нам було робити.

В Вражливий

Сербським епосом заповнена душа моя. Про що ж іще писати? Нема часу — а можливостей чорт його зна скільки.

П Т[ичина]

У мене сьогодня свято. Так свято яке може переживати мати, коли в неї родиться дитина. Я закінчив оповідання «Молитва калік», а може воно буде по іншому називатися. Не знаю. Я зараз радію — бо це є мій протест проти війни. Я його сказав. І ще хотів цим сказати, що війни без певного лозунгу, без стимулу ніколи не може бути. Я працював місяць, але це була

не тільки праця, а й заново переживання тих кошмарів, учасником яких мені судилось бути. І тому, коли я годині біля третьої ночі гасив електрику і лягав до постелі, до самого ранку образи 1063, 4, 5 днів війни вставали перед очима й не давали можливости забутися сном. Я зараз радію. Буду ще радіти, доки не оброблю остаточно цього твору і комусь не зачитаю. Потім прийде кінець моєї радости, бо я відчую, що для думки не хватає слів і мені більше ні з чого радіти. Так було зі всім, що я до цього писав. І я немов ненаситний любовник накинуся на нову річ. Можливо там я вже зможу задоволити не тільки її, а й себе. Я знаю, що це омана, але про це не треба знати.

Коли оповідання вже написано я бачу, що не подбав про форму, але форма єсть форма по формі кістяка за якого я не мав права не подбать.

Тепер я сяду за «ярмарок нації», і дам карти в руки формі. Вона мене тішить, як новий костюм студента. За рік, звичайно костюм стане старим, але те, що виношувалось під ним завжди буде бити свіжими ключами.

До цього часу мене чомусь вважають за орнаменталіста побутовця. Це помилка. Я найзавзятійший сюжетіст, і на доказ прошу вчитатися в ці останні речі «З моря» і «Молитва калік». Доки в мене в голові не змонтовано сюжету від початку до кінця, не берусь за тему. У мене єсть тема, єсть сюжет, а на кінці пера з'являється побутове тло й ця складова частина побуту — орнамент. Орнамент без побуту буде мертвий, побут без сюжету буде порожній, як сюжет без теми буде зайвим.

Тому я думаю, що наші орнаменталісти напевно виходять із такого принципу: аркуш паперу коштує 2 крб, атрамент — 1 крб. Разом 3 крб, а платять за аркуш 150.00 крб. Значить єсть вигода займатись набором слів, чи то так виспівувати «крицеві леза на загравах за обрієм надсвітніх зойків . . . »

Пардон, я зовсім не про це почав розмову. Значить зайшла вже мозга за мозгу. Кидай, Петре.

6 листопаду 1926 р.

Петро Панч

8 листопаду [рукою Любченка]

5-го листопаду відбулися летючі збори президії та контрольної ради В(апліт)е. («Черв. Шлях» між 12-3 дня), на яких ухвалено видавати періодичний журнал ВАПЛІТЕ. Двохмісячник. На 8 аркушів. Редколегія: Тичина, Яловий, Досвітній, Слісаренко.

Учора до мене заявився М. Куліш, у військовій формі. Заскочив до Харкова на 1 день із Сум, де відбуває $1^1/_2$ місячні курси комскладу. Обмірковує сітуацію літературну, готує тези. У вчорашньому «К. П.»[28]) стаття Ю. Смолича «про театр і драматурга». Вісти — вірш Слісаренка «Електрополіс—Дніпрельстан». В «Комуністі» — вірш Сосюри «Дніпрельстан». «К. П.» — стаття Лейтеса «Західня література минулого року».

Їй-бо, не знаю, яке число — щасливі годин не знають. Дуже, дуже гарно, що є такий щоденник, що є Любченко, що є Панч, що є * * *[29]), що є нарешті життя — таке надзвичайне й прекрасне. Тисну тобі руку життя

Микола Хвильовий

Я знаю: жертвою впаду
На голубу чиюсь долоню . . .[30])
17, IX, 926 І. Дніпровський

і ще:
я знаю истину одну
что рай нигде мне не обещан.
ползи, ползи звено к звену,
за ночью ночь, как змей из трещин.
Все.

[рукою Любченка]
*) 23, XI — перша (коротка) інформація в «Комуністі» про зміну складу редакції «Ч. Ш.»
*) 24, XI — (середа, там же) більша з певною характеристикою інформація про зміну в складі «Ч. Ш.»
*) 4, XII (субота) Лист-заява групи комуністів членів «Вапліте» (Комуніст, Вісти, Харк. Пролетарий).
*) 11, XII — виступ Коряка в Артьомовці[31]) з доповідею «Три мушкетери». (Хвильовий, Яловий, Досвітній). Докладач сів маком. Злякався появи на лекції Хвильового і инших ваплітовців. З докладу вийшов пшик. «Три мушкетери» лишилися тільки назвою. Хвильовий вимагав був слова. Потім і вимагати нічого.
*) 12, XII — в ІНО[32]) виступи Коваленка й Івана Ле, що приїхали з Києва. Коваленко «розносив» Вапліте, зокрема Тичину й Хвильового. Студенти послали багато записок. Відповіді не дано. Коли звернулися до президії, Коряк, що був там, заявив, що Коваленко має рацію. Так, мовляв, і треба. (передав Плискунівський)
*) Утворено ініціятивну групу по збудуванню будинку для письменників. Оргбюро в складі: Ю. Войцехівський, А. Любченко, О. Слісаренко, П. Панч, С. Пилипенко. Справа на мазі. Підтримує ЦК.
*) О. Слісаренко почав друкувати роман в робітничій газеті «Пролетар». Хвильовий написав статтю про Коряка, як критика.
*) 12, XII «Комуніст» — з'явилася стаття Кундзіча «Молодняк» (sic!).

14, XII, 26

Сьогодні прибув, скінчивши повірочні військові курси, Куліш. Починаємо уважніше вивчення обставин, перевірку лінії організації. Цими днями скликаємо збори. Сьогодні «таємне» засідання у Войцехівського: ще вчора прибули раптово: Микитенко (Одеса-Гарт), Коваленко, Ле (Київ-Гарт). Нарешті прибули: Я. Савченко й Терещенко. Останні не в курсі справ. Буквальна розмова зі мною:

— А коли буде нарада? — вони.

— Яка нарада? — я.

— Черняк нам сказав, що нас викликають на якусь видавничу нараду.

— Не знаю. Знаю, що організовується «Гарт». Вчора ще прибули (такі то).

— ?! ?! (щиро).

Я доложив, що такі-то прибули. Войцехівський сказав, що зпізнилися, але попросив зайти згодом. Савченко наговорив мені багато компліментів за «Буремну путь», яку він прочитав нарешті. Особливо за «Гайдаря». Терещенко висловив запевнення, що я культурний письменник. Розумію, розумію. Книжки обох друкуватимуться незабаром за моєю допомогою. Братья писатели etc...

Яке саме засідання у Войцехівського — ще не відомо. Безперечне одне· гуртують кадр біля «Ч. Ш.», сподіючись, що після зміни редакції Вапліте не даватиме матеріялу. Ой... ну та чи варто?.. А Коряк просить видати йому архіва «Гарту»...

Журнал Вапліте задержано в Головліті уже майже два тижні. Обіцяють завтра видати. Матеріял уже прочитано Відділом друку ЦК і виступ Коряка в Артемівці зв'язаний з тим, що він прочитав статтю Хвильового про себе, яка ввійшла до Н. 1 журналу. Субсидію на журнал раптом урізано. Недодержано 666 карб. Порушуємо справу перед Затонським.

Цими днями спровокували Сосюру: Пилипенко й Войцехівський сказали йому, що я і Панч вдавалися потай до Хвилі і зрікалися участи в Вапліте. А ларчік просто открывался: нас бачили в ЦК в наших же справах — я ходив за грішми, Панч з приводу зміни редакції «Ч. Ш.». Дешево й сердито... Володька був удався в паніку, пішов трубити... Все з'ясувалося.

Вчора Усенко не привітався, не вітаються й інші. Що це? Письменники, чи хлопчаки, чи просто нещасні, безнадійні люди? Де-ж література? Де серйозність і щирість творчости? Факт дрібненький, але многозначний. Досить дати підвищення (Усенко — тепер редактор «Молодняка») і буде ходити як тепер ходить — гусаком. Досить нацькувати — і буде запопадливо хапати за литки. Коли б хапало справді щось помітне, хапають щенятка, і смішно і болісно на них дивитися. Болісно тому, що врешті-ж і ми і вони робимо одне діло, ми й вони можемо договоритися, але натомість гриземося. А пройде рік-два і наші щенята червонітимуть, буде-ж їм соромно, соромно... Микитенко, стоючи вчора з В. Поліщуком якось розгублено сміявся, коли В. Поліщук услід мені крикнув: «Осторонись. Розкладове Вапліте йдьоть». Я прийняв з усмішкою і відповів: «Ніколи не почував себе таким цвєтущим, слово чести».

22, XII, 26

У понеділок, 20, XII Куліш ходив у ЦК до Затонського. Розмова довга й цікава. Для Вапліте прояснюється. Таке враження. При розмові в ЦК був присутнім і Хвиля. Говорилося про необхідність декларації з боку Вапліте, про важку атмосферу, про... навіть про допомогу ЦК в справі поїздок письменників по СРСР та закордон.

21, XII вийшов альманах перший ВАПЛІТЕ. Куліш ходив до Хвилі в справі реорганізації редакції »ЧШ». Сьогодні Куліш сів на фактичного редактора «ЧШ». Розмова з Хвильовим про Всеукраїнський з'їзд пролетарських письменників. Запит Дніпровського, чи братимуть ваплітовці участь в журналі «Ч. Ш.» Моя відповідь: братимуть.

20, XII — в громадській книгозбірні вечір присвячений пам'яти Блакитного. До президії з Ваплітовців обрано: Слісаренка, Любченка. Доповідь Тарана, скерована на захист Блакитного од Хвильового. Вираз Тарана: «червоний формалізм у літературі». Проти статті Хвильового були статті: Десняка («Комуніст») Доленга (К. і П.) Хвилі («Вісті»).

22, XII — в «Вістях» Н. 295 лист групи письменників киян до Оргбюра в справі скликання з'їзду пролетарських письменників. Засідання у т. Затонського нової колегії «Ч. Ш.»

13, I, 27 р. Сьогодні в «Харків. Пролетарии» доповідь т. Чубаря на окружній конференції (парт.), цитує Тичину «Чистила мати» — лає Вапліте.

Сьогодні у «Вістях» доповідь т. Петровського на з'їзді нацменів. Лає Вапліте за націоналістичні (?) ухили.

Сьогодні на рецензії Юрезанського до «журналу журналов» на 11-12 число «Ч. Ш.», де моє «Оповідання про утечу» — помітка «лінія ЦК і Арк. Любченко». Рецензію запропоновано переробити, як найменше хвалити мене (sic!)

Вчора були орг. збори в літклубі Блакитного. Вибори правління. Наших мало бути кілька чоловік і як навмисне, один сподіваючись, що піде другий, — не пішов ні один. Скандал. Зовсім небажане явище. Тільки зайве загострення і так уже загострених взаємин. Треба хлопців серйозно підтягнути. У понеділок скликаємо загальні збори.

Вийшов сьогодні Н. 1 журналу Вапліте.

Вибори місцькому відбулися 8, I. З Ваплітовців увійшли: Любченко, Іванов, до канд: Панч, Слісаренко, Майський.

22, I, 27

Сьогодні погромний листок Оргбюра З'їзду Пролетписьменників. Стаття Хвилі. Найрішучійший наступ на Вапліте. Моє побачення з Кулішем... Увечорі був у Коцюби, Дніпровського. Будинок літератури. Зустріч із Хвилею. Моя з ним розмова.

24, I, 27

Надзвичайні збори Вапліте в буд. літератури. Розпуск організації, чи виключення Хвильового, Ялового, Досвітнього? Схиляється більшість до виключення. Вапліте накидає ЦК політичну лінію. З цим треба боротися.

25, I, 27

Пропозиція з'їзду до Вапліте: виявити своє відношення до з'їзду й подати до 6 г. вечора (ультиматум...). Відповідь таку їм: через цілу низку причин (перераховано) участи брати не можемо. Моє побачення з Хвилею й передача заяви Вапліте. Зустріч з Вишнею. Сьогодні Куліш вів розмову із Затонським.

ПРИМІТКИ

[1]) Нараду цю можна вважати за організаційний зародок *Вапліте*. Протоколи загальних зборів *Вапліте* за період від 20 листопада 1925 до 1928 року переховуються в архіві; вони дуже короткі (крім протоколу останніх зборів, який тут друкується) і не мають великої документальної вартості.

[2]) «Гарт» — літературна організація «пролетарських» письменників, заснована Василем Блакитним у 1923 році. До неї належали, між іншими, Хвильовий, Куліш, Сосюра, Дніпровський, Досвітній, Любченко. В архіві переховується «гімн» гартян п. н. «Інтернаціонал Гартованський».

[3]) «Плуг» — літературна організація «селянських» письменників, заснована 1922 року Сергієм Пилипенком.

[4]) «Постанови», писані рукою президента *Вапліте* Миколи Куліша, були виготовлені до друку як відповідь організації на поставлені закиди.

З'їзд пролетарських письменників (25-28 січня 1927) був інспірований від ЦК КП(б)У з метою утворення нової літературної «пролетарської» організації ВУСПП (Всеукраїнська Спілка Пролетарських Письменників) для противаплітянської акції.

[5]) Теорія «боротьби двох культур», вперше висунена секретарем ЦК КП(б)У Д. Лебедем, передбачала перемогу зросійщеного українського міста над українським селом. Теорію цю засудила опісля партія.

[6]) Пленум ЦК КП(б)У в червні 1926 р. проголосив директиву в справі літератури, в якій писалось: «Партія стоїть за самостійний розвиток української культури, за виявлення всіх творчих сил українського народу. Партія стоїть за широке використання українською соціялістичною культурою, що будується, всіх цінностей світової культури, за рішучий її розрив з традиціями провінціяльної обмежености та рабського наслідування, за творення нових культурних цінностей, гідних творчости великої класи».

[7]) Ця постанова була потрактована в партійній пресі як тактичний маневр для врятування *Вапліте* з ініціятиви самого Хвильового.

[8]) «Ультиматум» ВУСПП-у до *Вапліте*, про який згадується в «Постановах».

[9]) Лист А. Хвилі до тих ваплітян, що були членами партії.

[10]) Підкреслення не Хвилі, а, мабуть, Куліша.

[11]) Відповідь Куліша на лист Хвилі.

[12]) «Заява групи комуністів-членів *Вапліте* («Вісті», 4 грудня 1926 р.), в якій ті письменники визнали свої «помилки».

[13]) Таємний витяг з протоколу ЦК КП(б)У в справі виключення Хвильового, Досвітнього та Ялового з *Вапліте* вказує на те, що ЦК партії не подобалась згадана постанова *Вапліте*.

[14]) Рукопис Куліша (без наголовку), де накреслені позиції *Вапліте* після виключення Хвильового, Досвітнього і Ялового.

[15]) «Червоний Шлях» — відомий громадсько-політичний і літературний журнал.

[16]) Лист Тичини, в якому він обороняв себе від закидів, поставлених йому Чубарем, був друкований в «Комуністі», 3 листопада 1927 р.

[17]) Стаття Павла Христюка «Розпеченим пером» появилася в «Вапліте» ч. 5. стор. 194-203.

[18]) Частина роману Хвильового «Вальдшнепи» була видрукована в «Вапліте» ч. 5, стор. 5-69.

[19]) Державне Видавництво України.

[20]) Лист Куліша появився в «Комуністі» 12 січня 1928 р. В заввазі до листа редакція «Комуніста» відкинула пояснення Куліша, вказуючи на його «недоговоренність» і підкреслюючи, що «ми не маємо голосу цілої «Вапліте» про те, яка її думка про співробітництво з П. Христюком». Тому на загальних зборах *Вапліте* вирішено було вислати другого, збірного листа.

[21]) Стаття Тарана п. н. «Про Вапліте, розпечене перо і самокритику» появилася в «Комуністі» за 8 і 10 січня, 1928 р.

[22]) В кінці 1927 р. ЦК КП(б)У і зокрема Скрипник висунули ідею створення «федерації», що об'єднувала б всіх «пролетарських» письменників.

[23]) Остання заява *Вапліте*.

[24]) Лист Куліша (в чернетці) без дати, написаний після самогубства Хвильового, 13 травня 1933 р.

[25]) Останнє речення перекреслене Кулішем.

[26]) «Літературний щоденник» — це наголовок, даний А. Любченком записникові, в якому він і інші ваплітяни занотовували свої щоденні враження з літературного життя.

[27]) Нечітке слово.

[28]) «Культура і побут», літературний додаток до «Вістей».

[29]) Нечітке слово.

[30]) З поезії Дніпровського «Не на майдан», вперше друкованій в «Червоному Шляху» ч. 9. 1926, стор. 53.

[31]) Комуністичний Інститут ім. Артема в Харкові.

[32]) Інститут Народної Освіти.

[33]) Головне управління в справах літератури і друку, властиво цензури.

PG 3916 L78

Luckyj, George Stephen Nestor
Dzherela do istoriĭ
Vaplite

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY